

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E 'ÖTEKİ' ALGISI

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATI'NDAN SEÇMELER

İSTANBUL
DÜŞÜNCE
OKULU

“Sizi tâife tâife, millet millet, kabîle kabîle yaratmışım; tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayatı içtimâiyeye âit münâsebetlerinizi bilirsiniz birbirinize muâvenet edesiniz. Yoksa, sizi kabîle kabîle yaptım ki yekdiğerinize karşı inkâr ile yabânî bakasınız husûmet ve adâvet edesiniz değildir.”

(...)

İkinci Mesele: Şu âyet-i kerîmenin işaret ettiği 'teârûf ve teâvün düsturu'nun beyânı için deriz ki:

Nasıl ki bir ordu fırkalara, fırkalar alaylara, alaylar taburlara, bölüklere, tâ takımlara kadar tefrik edilir; tâ ki her neferin muhtelif ve müteaddit münâsebâtı ve o münâsebata göre vazifeleri tanmsın, bilinsin ve tâ o ordunun efradları düstur-u teâvün altında, hakîki bir vazife-i umûmiye görsün ve hayat-ı içtimâiyeleri, a'dânın hücumundan mâsun kalsın. Yoksa, tefrik ve inkısam, bir bölük bir bölüğe karşı rekâbet etsin, bir tabur bir tabura karşı muhasemet etsin, bir fırka bir fırkanın aksine hareket etsin değildir. Aynen öyle de, hey'et-i içtimâiye-i İslâmiye, büyük bir ordudur; kabâil ve tavaife inkısam edilmiş; fakat, binbir bir birler adedince cihet-i vahdetleri var. Hâlikları bir, Rezzakları bir, Peygamberleri bir, kıbleleri bir, kitapları bir, vatanları bir; bir, bir, bir, binler kadar bir, bir... İşte bu kadar bir birler; uhuvveti, muhabbeti ve vahdeti iktizâ ediyorlar. Demek, kabâil ve tavâife inkısam, şu âyetin îlân ettiği gibi, teârûf içindir, teâvün içindir; tenâkür için değil, tahâsum için değildir.

Üçüncü Mesele: Fikr-i milliyet, şu asırda çok ileri gitmiş. Husûsan dessay Avrupa zâliinleri, bunu İslâmlar içinde menfî bir sûrette uyandırıyorlar; tâ ki, parçalayıp, onları yutsunlar.

Hem, fikr-i milliyette bir zevk-i nefsanî var, gafletkârâne bir lezzet var, şeâmetli bir kuvvet var. Onun için, şu zamanda hayat-ı içtimâiye ile meşgul olanlara, “Fikr-i milliyeti bırakınız” denilmez. Fakat, fikr-i milliyet iki kısımdır. Bir kısmı menfî'dir, şeâmetlidir, zararlıdır; başkasını yutmakla beslenir,

diğerlerine adâvetle devam eder, müteyakkız davranır. Şu ise, muhâsemet ve keşmekeşe sebeptir. Onun içindir ki, hadîs-i şerifte ferman etmiş:

İslâm, Câhiliyyetten kalma ırkçılık ve kabîleciliği kaldırmıştır.

(...)

Evet, menfî milliyetin, tarihçe pekçok zararları görülmüş. Ezcümle, Emeviler, bir parça, fikr-i milliyeti siyasetlerine karıştırdıkları için hem âlem-i İslâmı küstürdüler, hem kendileri de çok felâketler çektiler. Hem, Avrupa milletleri, şu asırda unsuriyet fikrini çok ileri sürdükleri için, Fransız ve Almanın çok şeâmetli ebedî adâvetlerinden başka, Harb-i Umûmideki hâdisat-ı müthişe dahi menfî milliyetin nev-i beşere ne kadar zararlı olduğunu gösterdi. Hem bizde, iptidâ-i hürriyette, Bâbil Kal'asının harâbiyeti zamanında 'tebelbül-ü akvâm' tâbir edilen "teşaub-u akvâm" ve o teşâub sebebiyle dağılmaları gibi, menfî milliyet fikriyle başta Rum ve Ermeni olarak pekçok 'kulüpler' nâmında sebep-i tefrika-i kulûb, muhtelif mültecîler cemiyetleri teşekkül etti ve onlardan şimdiye kadar ecnebîlerin boğazına gidenlerin ve perişan olanların halleri, menfî milliyetin zararını gösterdi.

Şimdi ise, en ziyâde birbirine muhtaç ve birbirinden mazlum ve birbirinden fakir ve ecnebî tahakkümü altında ezilen anâsır ve kabâil-i İslâmiye içinde, fikr-i milliyetle birbirine yabânî bakmak ve birbirini düşman telakkî etmek öyle bir felâkettir ki, tarif edilmez. Âdetâ bir sineğin ısırılması için, müthiş yılanlara arka çevirip, sineğin ısırmasına karşı mukabele etmek gibi bir divânelikle büyük ejderhâlar hükmünde olan Avrupa'nın doymak bilmez hırslarını, pençelerini açtıkları bir zamanda, onlara ehemmiyet vermeyip, belki mânen onlara yardım edip, menfû unsuriyet fikriyle Şark vilâyetlerindeki vatandaşlara veya Cenub tarafındaki dindaşlara adâvet besleyip, onlara karşı cephe almak, çok zararları ve mehâliki ile beraber, o Cenub efradları içinde düşman olarak yoktur ki, onlara karşı sephe alınsın. Cenubdan gelen Kur'ân nûru var, İslâmiyet ziyâsı gelmiş; o, içimizde vardır ve her yerde bulunur. İşte o dindaşlara adâvet ise, dolayısıyla İslâmiyete, Kur'ân'a dokunur. İslâmiyet ve kur'ân'a karşı adâvet ise, bütün bu vatandaşların hayat-ı dünyeviye ve hayat-ı uhreviyesine bir nevî adâvettir. Hamiyet nâmına hayat-ı içtimâiyeye hizmet edeyim diye, iki hayatın temel taşlarını harap etmek, hamiyet değil hamakattır.

Dördüncü Mesele: Müsbet milliyet, hayat-ı içtimâiyenin ihtiyacı dahilîsinden ileri geliyor; teâvüne, tesânüde sebeptir, menfaatli bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslâmiyeyi daha ziyâde teyid edecek bir vâsıta olur.

Şu müsbet fikr-i milliyet, İslâmiyete hâdim olmalı, kal'a olmalı, zırhlı olmalı; yerine geçmemeli, Çünkü, İslâmiyetin verdiği uhuvvet içinde, bin uhuvvet var; âlem-i bekâda ve âlem-i berzahta o uhuvvet bâkî kalıyor. Onun için,

uhuvvet-i milliye ne kadar da kavî olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa, onu onun yerine ikâme etmek, aynı kal'anın taşlarını, kal'anın içindeki elmas hazînesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nevinden ahmakâne bir cinayettir.

İşte ey ehl-i Kur'ân olan şu vatanın evlâtları; altı yüz sene değil, belki, Abbâsîler zamanından beri bin senedir Kur'ân-ı Hakîmin bayraktarı olarak, bütün cihâna karşı meydan okuyup, Kur'ân'ı îlân etmişsiniz. Milliyetinizi, Kur'ân'a ve İslâmiyete kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehâcümâtı def' ettiniz tâ Allah, sevdiği ve kendisini seven mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzet sahibi, Allah yolunda cihad eden bir topluluk getirecektir. (*Maide Sûresi: 54.*) âyetine güzel bir mâsadak oldunuz. Şimdi, Avrupa'nın ve frenkmeşreb münâfıkların desîselerine uyup, şu âyetin evvelindeki hitâba mâsadak olmaktan çekinmelisiniz ve korkmalısınız!

Cây-ı Dikkat Bir Hâl

Türk milleti, anâsır-ı İslâmiye içinde en kesretli olduğu halde; dünyanın her tarafında olan Türkler ise, Müslümandır. Şâir unsurlar gibi Müslim ve gayr-i Müslim olarak iki kısma inkısam etmemiştir; nerede Türk tâifesi varsa, Müslümandır. Müslümanlıktan çıkan veya Müslüman olmayan Türkler, Türklükten dahi çıkmışlardır—Macarlar gibi. Halbuki küçük unsurlarda dahi, hem müslim ve hem de gayr-i Müslim var.

Ey Türk kardeş! Bilhassa sen dikkat et! Senin milliyetin İslâmiyetle imtizaç etmiş; ondan kâbil-i efrik değil. Tefrik etsen, mahv'sın! Bütün senin mâzideki mefâhirin, İslâmiyet defterine geçmiş. Bu mefâhir, zemin yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği halde, sen, şeytanların vesveseleriyle, desîseleriyle o mefâhiri kalbinden silme!

Beşinci Mesele: Asya'da uyanan akvâm, fikr-i milliyete sarılıp, aynen Avrupa'yı her cihetle taklit ederek, hattâ çok mukaddesâtları o yolda feda ederek hareket ediyorlar. Halbuki her milletin kâmet-i kıymeti başka bir elbise ister; bir cins kumaş bile olsa, tarzı ayrı ayrı olmak lâzım gelir. bir kadına, bir jandarma elbisesi giydirilmez—bir ihtiyat hocaya, tango bir kadın libâsı giydirilmediği gibi. Körü körüne taklit dahi, çok defa maskaralık olur. Çünkü:

Evvelâ: Avrupa bir dükkân, bir kışla ise, Asya bir mezraa, bir câmi hükmündedir. Bir dükkâncı dansa gider, bir çiftçi gidemez; kışla vaziyeti ile meşid vaziyeti bir olmaz.

(...)

Altıncı Mesele: Menfî milliyette ve unsuriyet fikrinde ifrat edenlere deriz ki:

Evvelâ: Şu dünya yüzü, husûsan şu memleketimiz, eski zamandan beri çok muhâceretlere ve tebeddülâta mâruz olmakla beraber; merkez-i hükûmet-i İslâmiye bu vatanda teşkil olduktan sonra, akvâm-ı sâireden, pervâne gibi, çokları içine atılıp, tavattun etmişler. İşte bu halde, Levh-i Mahfûz açılrsa ancak hakîki unsurları birbirinden tefrik edilebilir. Öyle ise, hakîki unsuriyet fikrine, hareketi ve hamiyeti binâ etmek, manâsız ve hem pek zaralıdır. Onun içindir ki, menfî milliyetçilerin ve unsuriyetperverlerin reislerinden ve dine karşı pek lâkayd birisi, mecbur olmuş, demiş: “Dil, din bir ise, millet birdir.” Mâdem öyledir; hakîki unsuriyete değil, belki dil, din, vatan münâsebâtına bakılacak. Eğer üçü bir ise, zâten kuvvetli bir millet; eğer biri noksan olursa, tekrar milliyet dairesine dahildir.

(...)

Yedinci Mesele: Menfî milliyette fazla hamiyetperverlik gösterenlere deriz ki: Eğer şu milleti ciddi severseniz, onlara şefkat edersiniz. Öyle bir hamiyet taşıyınız ki, onların ekserisinin şefkat sayılsın. Yoksa, ekserisine merhametsizcesine bir tarzda, şefkate muhtaç olmayan bir kısım-ı kalîlin muvakkat gafletkârâne hayat-ı içtimâiyelerine hizmet ise, hamiyet değildir. Çünkü, menfî unsuriyet fikriyle yapılacak hamiyetkârlığın, milletin sekizinden ikisine muvakkat fâidesi dokunabilir, lâyıkmadıkları o hamiyetin şefkatine ... mazhar olurlar. O sekizden altısı, ya ihtiyardır, ya hastadır, ya musîbetzededir, ya çocuktur, ya çok zaiftir, ya pek ciddî olarak âhireti düşünür muttakîdirler ki; bunlar, hayat-ı dünyeviyeden ziyâde, müteveccih oldukları hayat-ı berzahiyeye ve uhreviyeye karşı bir nur, bir tesellî, bir şefkat isterler ve hamiyetkâr mübârek ellere muhtaçtırlar. Bunların ışıklarını söndürmeye ve tesellîlerini kırmaya hangi hamiyet müsaade eder? Heyhat! Nerede millete şefkat, nerede millet yolunda fedakârlık!

Mektûbât, 26. Mektup, ss. 309-314

Dördüncü Desîse-i Şeytâniye

Şeytanın telkini ile ve ehl-i dalâletin ilkaâtıyla, bana karış propaganda ile hücum eden ve muhim mevkîleri işgal eden bâzı mülhidler, kardeşlerimi aldatmak ve asabiyet-i milliyeleri tahrik etmek için diyorlar ki: “Siz Türk-sünüz. Mâşâallah, Türklerde her nevî ulemâ ve ehl-i kemâl vardır; Said bir Kürddür. Milliyetinizden olmayan birsiyle teşrik-i mesâil etmek, hamiyet-i milliyeye münâfidir?”

Elcevap: Ey bedbaht mülhid! Ben, felillâhilhamd, Müslümanım. Her zamanda, kudsî milletimin üçyüz elli milyon efrâdı vardır. Böyle ebedi bir uhuvveti tesis eden ve duâlarıyla bana yardım eden ve içinde Kürdlerin ekseriyet-i mutlakası bulunan üç yüz elli milyon kardeşi, unsuriyet ve menfî milliyet fikrine fedâ etmek; ve o mübârek hadsiz kardeşlere bedel, Kürd nâmını

taşıyan ve Kürd unsurundan addedilen muhdud birkaç dinsiz veya mezhepsiz bir mesleğe girenleri kazanmaktan yüz bin defa istiâze ediyorum! Ey mülhid! Senin gibi ahmaklar lâzım ki, Macar kâfirleri veyahut dinsiz olmuş ve frenkleşmiş birkaç Türkleri, muvakkaten dünyaca dahi faidesiz uhuvvetinini kazanmak için, üç yüz elli milyon hakîki, nûrânî menfaattar bir cemâatin bâkî uhuvvetlerini terk etsin. Yirmi Altıncı Mektubun Üçüncü meselesinde, delilleriyle menfî milliyetin mâhiyetini ve zararlarını gösterdiğimizden, ona havale edip, yalnız o Üçüncü Meselenin âhirinde icmâl edilen bir hakîkati burada bir derece izah edeceğiz. Şöyle ki: O Türkçülük perdesi altına giren ve hakîkaten Türk düşmanı olan hamiyetfuruş mülhidlere derim ki: “Din-i İslâmiyet milletiyle ebedî ve hakîki bir uhuvvet ile, Türk denilen bu vatan ehl-i îmânıyla şiddetli ve pek hakîki alâkadarım. Ve bin seneye yakın, Kur’ân’ın bayrağını cihânın cihât-ı sottesinin etrafında gâlibâne gezdiren bu vatan evlatlarına, İslâmiyet hesâbına, müftehirâne ve taraftarâne muhabbetarım. Sen ise ey hamiyetfuruş sahtekâr! Türkün mefâhir-i hakîkiye-i milliyesini unutturacak bir sûrette mecâzî ve unsurî ve muvakkat ve garazkârâne bir uhuvvetin var. Senden soruyorum: Türk milleti, yalnız yirmi ile kırk yaş ortasındaki gâfil ve heveskâr gençlerden ibâret midir? Hem, onların menfaati ve onların hakkında hamiyet-i milliyenin iktizâ ettiği hizmet, onların gafletini ziyâdeleştiren ve ahlâksızlıklara alıştıran ve menhiyâta teşcî eden frenkmeşrebâne terbiyede midir? Ve ihtiyarlıkta onları ağılattırarak olan muvakkat bir güldürmekte midir? Eğer hamiyet-i milliyeye bundan ibâret ise, ve terakkî ve saadet-i hayatiye bu ise; evet, sen böyle Türkçü isen ve böyle milliyetperver isen, ben o Türkçülükten kaçıyorum, sen de benden kaçabilirsin!

Mektûbat, 29. Mektup, ss. 407.

İ’lem, eyyühe’l-azîz! Asabiyet-i câhiliye, birbirine tesânüd edip yardım eden gaflet, dalâlet, riyâ ve zulmetten mürekkep bir mâcundur. Bunun için milliyetçiler, milliyeti mâbud ittihaz ediyorlar. Hamiyet-i İslâmiye ise, nûr-u îmandan in’ikâs edip dalgalanan bir ziyâdır.

Mesnevî-i Nûriye, s. 96.

Hürriyetin başında Sultan Reşad’ın Rumeli seyahati münasebetiyle vilâyât-ı Şarkiye namına ben de refakat ettim. Şimendiferimizde iki mektepli mütefennin arkadaşıla bir mübahese oldu. Benden sual ettiler ki, “Hamiyet-i diniye mi, yoksa hamiyet-i milliyeye mi daha kuvvetli, daha lâzım?” O zaman dedim:

“Biz Müslümanlar indimizde ve yanımızda din ve milliyet bizzat müttehittir. İtibarî, zahirî, arizî bir ayrılık var. Belki din, milliyetin hayatı ve ruhudur. İkisine birbirinden ayrı ve farklı bakıldığı zaman; hamiyet-i diniye, avam ve havassa şâmil oluyor. Hamiyet-i milliye, yüzden birisine yani menâfi-i şahsiyesini millete fedâ edene has kalır. Öyle ise, hukuk-u umumiye içinde hamiyet-i diniye esas olmalı. Hamiyet-i milliye, ona hadim ve kuvvet ve kal’ası olmalı. Hususan biz Şarklılar, Garplılar gibi değiliz. İçimizde kalplere hakim hiss-i dinîdir. Kader-i ezelf ekser enbiyayı Şarkta göndermesi işaret ediyor ki, yalnız hiss-i dinî Şarkı uyandırır, terakkiye sevk eder. Asr-ı Saadet ve Tabiîn, bunun bir bürhan-ı kat’isidir.

“Ey bu hamiyet-i diniye ve milliyeden hangisine daha ziyade ehemmiyet vermek lâzım geldiğini soran bu şimendifer denilen medrese-i seyyarede ders arkadaşlarım! Ve şimdi, zamanın şimendiferinde istikbal tarafına bizimle beraber giden bütün mektepliler! Size de derim ki:

“Hamiyet-i diniye ve İslâmiyet milliyeti, Türk ve Arap içinde tamamıyla meczolmuş ve kabil-i tefrik olamaz bir hale gelmiş. Hamiyet-i İslâmiye, en kuvvetli ve metin ve Arştan gelmiş bir zincir-i nurânidir. Kırılmaz ve kopmaz bir urvetü’l-vüskadır. Tahrip edilmez, mağlup olmaz bir kudsî kal’adır.’
Hutbe-i Şâmiye, ss. 69-74.

“Türkler bizim aklımız, biz de onların kuvveti. Mecmuumuz bir iyi insan oluruz.”

Reis-i Cumhura ve Başvekile

(...)

Saniyen: İrkçılık fikri, Emevîler zamanında büyük bir tehlike verdiği ve hürriyetin başında “kulüpler” suretinde büyük zararı görülmesi ve Birinci Harb-i Umumîde yine ırkçılığın istimaliyle mübarek kardeş Arapların mücahid Türklere karşı zararı görüldüğü gibi, şimdi de uhuvvet-i İslâmiyeye karşı istimal edilebilir ve istirahat-i umumiye düşmanları gizli dinsizler, yine o ırkçılıkla büyük zarar vermeye çalıştıklarına emareler görünüyor. Halbuki, menfî hareketle başkasının zararıyla beslenmek ırkçılığın seciye-i fitrîsi olduğu halde, evvelâ başta Türk milleti dünyanın her tarafında Müslüman olduğundan onların ırkçılıkları İslâmiyetle mezc olmuş, kabil-i tefrik değil. Türk, Müslüman demektir. Hattâ Müslüman olmayan kısmı, Türklükten de çıkmışlar. Türk gibi Araplarda da Araplık ve Arap milliyeti İslâmiyetle mezc olmuş ve olmak lâzımdır. Hakikî milliyetleri İslâmiyettir. O kâfidir. İrkçılık, bütün bütün bir tehlike-i azîmdir.

Sizin bu defaki Irak ve Pakistan'la pek kıymetli ittifakınız, inşaallah bu tehlikeli ırkçılığın zararını def edecek ve dört beş milyon ırkçıların yerine, 400 milyon kardeş Müslümanları ve 800 milyon sulh ve müsalet-i umumiyeyle şiddetle muhtaç Hristiyan ve sair dinler sahiplerinin dostluklarını bu vatan milletine kazandırmaya tam bir vesile olacağına ruhuma kanaat geldiğinden, size beyan ediyorum.

(...)

Van'da iken, hamiyetli Kürt bir talebeme dedim ki: "Türkler İslâmiyete çok hizmet etmişler. Sen onlara ne niyetle bakıyorsun?" dedim.

Dedi: "Ben Müslüman bir Türkü, fâsık bir kardeşime tercih ediyorum. Belki babamdan ziyade ona alâkadarım. Çünkü tam imana hizmet ediyorlar."

Bir zaman geçti, (Allah rahmet etsin) o talebem, ben esarette iken, İstanbul'da mektebe girmiş. Esareten geldikten sonra gördüm. Bazı ırkçı muallimlerden aldığı aksülâmel ile o da Kürtçülük damarıyla başka bir mesleğe girmiş. Bana dedi: "Ben şimdi gayet fâsık, hattâ dinsiz de olsa bir Kürdü salih bir Türke tercih ediyorum." Sonra ben onu birkaç sohbetle kurtardım. Tam kanaati geldi ki, Türkler bu millet-i İslâmiyenin kahraman bir ordusudur.

Ey sual soran meb'uslar! Şarkta beş milyona yakın Kürt var. Yüz milyona yakın İranlı ve Hintliler var. Yetmiş milyon Arap var. Kırk milyon Kafkas var. Acaba birbirine komşu, kardeş ve birbirine muhtaç olan bu kardeşlere, bu talebenin Van'daki medreseden aldığı ders-i dinî mi daha lâzım? Veyahut o milletleri karıştıracak ve ırktaşlarından başka düşünmeyen ve uhuvvet-i İslâmiyeyi tanımayan, sırf ulûm-u felsefeyi okumak ve İslâmî ilimleri nazara almamak olan o merhum talebenin ikinci hali mi daha iyidir? Sizden soruyorum.

Emirdağ Lahikası, 437- 440

Birinci Esas: Ehl-i îmanın me'yusiyetine karşı, istikbalde bir nur var diye müjde verdiğidir. Bir hiss-i kable'i-vukû ile Risale-i Nur'un istikbalde, deşetli bir zamanda, çok ehl-i îmanın îmanlarını takviye edip kurtarmasını hissedip, o adese ile hürriyet inkılabındaki siyaset dairelerine bakmış; tabirsiz, tevelsiz tatbiki çalışmış, siyaset ve kuvvet ve kemmiyet noktasında zannetmiş; doğru hissetmiş, fakat tam doğru diyememiş.

İkinci Esas: Eski Said, bazı siyasî insanlar ve harika ediblerin hissettikleri gibi, çok deşetli bir istibdadı hissedip, ona (istibdada) karşı cephe almışlardı. O hiss-i kable'i-vukû, tabir ve tevîle muhtaç iken, bilmeyerek resmî, zaif ve ismî bir istibdat görüp, o siyasî ve dahî edibler ona karşı hücum gösteriyorlardı. Halbuki, onlara dahşet veren bir zaman sonra gelecek olan is-

tibdatların zaif bir gölgesini, asıl zannederek öyle davranmışlar, öyle beyan etmişler. Maksat doğru, fakat hedef hata. İşte Eski Said de, eski zamanda, böyle acîb bir istibdadı hissetmiş; bazı asarında ona hücum ile beyanatı var. O müthiş istibdad-ı acîbeye karşı meşrûta-i meşrûayı bir vasıta-i necat görüyordu. Ve “hürriyet-i Şer’iye, Kur’an’ın ahkamı dairesindeki meşveretle, o müthiş musîbeti defeder” diye düşünüp öyle çalışmış...

Hem Münazarat Risalesi’nin rûhu ve esası hükmünde olan hatimesindeki Medresetü’z-Zehra’nın hakîkati ise, istikbalde çıkacak olan Risale-i Nur medresesine bir zemin ihzar etmek idi ki; bilmediği halde ihtiyarsız olarak ona sevk olunuyordu. Bir hiss-i kable’i-vukû ile o nûranî hakîkati maddî sûretinde arıyordu. Sonra, o hakîkatin maddî ciheti dahi vücuda gelmeye başladı. Sultan Reşad (merhum), on dokuz bin altın lirayı, Van’da temeli atılan o Medresetü’z-Zehra’ya verdi. Temel atıldı, fakat sabık Harb-i Umûmi çıktı, geri kaldı. Beş-altı sene sonra Ankara’ya gittim, yine o hakîkate çalıştım. İki yüz mebustan yüz altmış üç mebusun imzalarıyla, o medresemize yüz elli bin banknot iblağ ederek, o tahsisat kabul edildi. Fakat, binler teessüf, medreseler kapandı, o hakîkat geri kaldı. Fakat, Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, o medresenin manevî hüviyeti Isparta vilayetinde tesis edildi. Risale-i Nur’u tecessüm ettirdi. İnşallah istikbalde, Risale-i Nur şakirtleri, o alî hakîkatin maddî sûretini de tesis etmeye muvaffak olacaklar...

Tarihçe-i Hayat, 252.

Meşrûtiyet hâkimiyet-i millettir. Yani efkâr-ı ammenizin misal-i mücessemi olan mebusan hâkimdir; hükümet, hadim ve hizmetkârdır.

Beyanat ve Tenvirler, s. 85.

Meşrutiyet, adalet ve Şeriattır. Padişah, Peygamberimizin emrine itaat etse ve yoluna gitse halîfedir. Biz de ona itaat edeceğiz. Yoksa Peygambere tabi olmayıp zulüm edenler, padişah da olsalar haydutturlar.

Beyanat ve Tenvirler, s. 61.

Medeniyette vardır mehâsin-i kesîre. Lâkin onlar değildir ne Nasrâniyet malı, ne Avrupa icâdı,

Ne şu asrın san’atı. Belki umum malıdır. Telâhuk-u efkârdan, semâvî şerayî’den, hem hâcât-ı fitrîden, hususi şer’-i Ahmedî,

İslâmî inkılâbdan neş’et eden bir maldır. Kimse temellük etmez.

(...)

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir. Birisi, İsevîlik din-i hakikîsinden aldığı feyizle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nâfi san’atları ve adalet ve hakkaniyete

hizmet eden fûnunları takip eden bu birinci Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiâtını mehâsin zan-nederek beşeri sefâhete ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitap ediyorum...

Lem'alar, s. 119.

Adalet-i mahzâ-yı Kur'âniye, bir mâsumun hayatını ve kanını, hattâ umum beşer için de olsa heder etmez. İki nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Hodgâmlıkla, öyle insan olur ki, ihtirasına mâni herşeyi, hattâ elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister.

Mektubat, s. 459.

Siyaset, efkârın âleminde bir şeytandır; istiâze edilmeli Siyaset-i medenî, ekserin rahatına fedâ eder ekalli. Belki ekall-i zâlim, kendine kurban eder ekserîn-i avâmı.

Adâlet-i Kur'ânî, tek mâsumun hayatı, kanı heder göremez, onu fedâ edemez, değil ekseriyete, hattâ nevin umumu.

Ayet-i "Kim bir cana kıymamış birisini öldürürse..." (*Mâide Suresi: 32.*) iki sırr-ı azîmi vaz' ediyor nazara. Biri mahz-ı adâlet. Bu düstur-u azîmi

Ki ferd ile cemaat, şahıs ile nev-i beşer, kudret nasıl bir görür; adâlet-i İlâhî, ikisine bir bakar. Bir sünnet-i dâimî.

Şahs-ı vâhid hakkını kendi fedâ ediyor; lâkin fedâ edilmez, hattâ umum insana. Onun iptal-i hakkı, hem irâka-i demi,

Hem zevâl-i ismeti; iptal-i hakk-ı nevin, hem ismet-i beşerin mislidir, hem nazîri. İkinci sırrı budur: Hodgâmî bir âdemî,

Hırs ve heves yolunda bir mâsumu öldürse, eğer elinden gelse, hevesine mâni ise harab eder dünyayı, imhâ eder benî Âdem'i

Sözler, s. 657-658.

Şimdiki fırtınalı asırda gaddar medeniyetten neş'et eden Hodgâmlık ve asabiyet-i unsuriye ve umumî harpten gelen istibdadat-ı askeriye ve dalâletten çıkan merhametsizlik cihetinde öyle bir eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdadat meydana almış ki, ehl-i hak, hakkını kuvvet-i maddiye ile müdafaa etse, ya eşedd-i zulüm ile tarafgirlik bahanesiyle çok biçareleri yakacak; o hâlette o da ezlem olacak ve mağlûp kalacak. Çünkü mezkûr hissiyatla hareket ve tarruz eden insanlar, bir iki adamın hatasıyla yirmi otuz adamı, âdi bahanelerle vurur, perişan eder. Eğer ehl-i hak, hak ve adalet yolunda yalnız vurana vursa, otuz zayiata mukabil yalnız biri kazanır, mağlûp vaziyetinde kalır. Eğer mukabele-i bilmisil kaide-i zâlimânesiyle, o ehl-i hak dahi

bir ikinin hatasıyla yirmi otuz biçareleri ezseler, o vakit, hak namına dehşetli bir haksızlık ederler.

İşte, Kur'ân'ın emriyle, gayet şiddetle ve nefretle siyasetten ve idareye karışmaktan kaçındığımızın hakikî hikmeti ve sebebi budur. Yoksa bizde öyle bir hak kuvveti var ki, hakkımızı tam ve mükemmel müdafaa edebilirdik.

Şualar, s. 260.

Bir hanede veya bir gemide birtek mâsum, on câni bulunsa, adalet-i Kur'âniye o mâsumun hakkına zarar vermemek için, o haneyi yakmasını ve o gemiyi batırmasını men ettiği halde, dokuz mâsumu birtek câni yüzünden mahvetmek suretinde o haneyi yakmak ve o gemiyi batırmak, en azîm bir zulüm, bir hıyanet, bir gadir olduğundan, dahilî âsâyîşi ihlâl suretinde, yüzde on cani yüzünden doksan masumu tehlike ve zararlara sokmak, adalet-i İlâhiye ve hakikat-i Kur'âniye ile şiddetle men edildiği için, biz bütün kuvvetimizle, o ders-i Kur'ânî itibarıyla, âsâyîşi muhafazaya kendimizi dinen mecbur biliyoruz.

Emirdağ Lahikası, s. 382.

Adâlet-i mahza-i Kur'âniye; bir mâsumun hayâtını 've kanını, hattâ umum beşer için de olsa, heder etmez. İkisi nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adâlette de birdir...

Hutbe-i Şamiye, s. 129.

(...) Nasıl ki, sen bir gemide veya bir hanede bulunsan, seninle beraber dokuz mâsum ile bir câni var. O gemiyi gark ve o haneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semâvâta işittirecek derecede bağıracaksın. Hattâ birtek mâsum, dokuz câni olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz...

Mektubat, s. 254.

Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takip etmediğinden, zulmeder, adalet üzerine gitmez. Çünkü unsuriyetperver bir hâkim, millettaşını tercih eder, adalet edemez.

“İslam, Cahiliyetten kalma ırkçılık ve kabileciliği ortadan kaldırmıştır. Müslüman olduktan sonra, Habeşli bir köle ile Kureyşli bir efendi arasında hiçbir fark yoktur.” ferman-ı katîsiyle, rabîta-i diniye yerine rabîta-i milliye ikame edilmez. Edilse adalet edilmez, hakkaniyet gider.

Mektubat, s. 58.

(...) Hükümetin daireleri içinde en ziyade hürriyetini muhafaza etmeye ve tesirat-ı hariciyeden en ziyade bîtarafane, hissiyatsız bakmakla mükellef

olan, elbette mahkemedir. Ben mahkemenin hürriyet-i tammesine istinaden, hürriyetle, hukûk-u hürriyetimi bu sûretle müdafaa etmeye hakkım vardır. Evet, her yerde, adliyede mal ve can meseleleri var. Eğer, hâkim şahsî hiddet edip bir katili katletse, o hakim katil olur. Demek adliye memurları, hissiyattan ve tesirat-ı hariciyeden bütün bütün azade ve serbest olmazsa, sûreten adalet içinde müthiş günahlara girmek ihtimali var. Hem, canilerin, kimsesizlerin ve muhaliflerin dahi bir hakkı var. Ve hakkını aramak için, gayet bîtarafane bir mercî isterler...

Tarihçe-i Hayat, s. 201–202.

Adâlet-i Kur'ânî, tek mâsumun hayatı, kanı heder göremez, onu fedâ edemez, değil ekseriyete, hattâ nevin umumu.

Ayet-i “Kim bir cana kıymamış birisini öldürürse...” (*Mâide Suresi: 32.*) iki sırr-ı azîmi vaz' ediyor nazara. Biri mahz-ı adâlet. Bu düstur-u azîmi

Ki ferd ile cemaat, şahıs ile nev-i beşer, kudret nasıl bir görür; adâlet-i İlâhî, ikisine bir bakar. Bir sünnet-i dâimî.

Sözler, s. 658

(...) Evet, ben neseben ve hayatça avam tabakasındayım. Ve meşreben ve fikren “müsavat-ı hukuk” mesleğini kabul edenlerdenim. Ve şefkaten ve İslamiyetten gelen sırr-ı adalet ile burjuva denilen tabaka-i havassın istibdat ve tahakkümlerine karşı eskiden beri muhalefetle çalışanlardayım. Onun için, bütün kuvvetimle adalet-i tamme lehinde, zulüm ve tegallübün ve tahakküm ve istibdadın aleyhindeyim...

Tarihçe-i Hayat, s. 164.

“Hazret-i Ömer, hilâfeti zamanında, âdi bir Hıristiyan ile mahkemede birlikte muhâkeme olundular. Hâlbuki o Hıristiyan İslâm hükümetinin mukaddes rejimlerine, dinlerine, kanunlara muhâlif iken, mahkemede onun o hali nazara alınmaması açıkça gösterir ki; adâlet müessesesi hiçbir cereyâna kapılmaz, hiçbir tarafgirliğe kaymaz. Bu, din ve vicdan hürriyetinin bir ana umdesidir ki, komünist olmayan Şarkta, Garbda, bütün dünya adâlet müesseselerinde cârî ve hâkimdir.

Tarihçe-i Hayat, s. 564.

(...)

Evet, hükümet-i cumhuriye, o gizli müfsidlerin vatana ve millete muzır etkârlarını elbette terviç etmez ve taraftar olamaz; menetmek, cumhuriyet kanunlarının muktezasıdır. Ve öyle müfsidler taraftarlık ile cumhuriyetin esaslı prensiplerine zıddı zıddına gidemez. Hükümet-i cumhuriye, bizim ile o müfsidler mabeyninde hakem hükmünü alsın; hangimiz zalim ise ve

tecavüz ediyorsa, o vakit, hakem hükmünü versin ve hâkimlik noktasında hükmünü icra etsin...

Tarihçe-i Hayat, s. 212.

Belki hürriyet budur ki: Kanun-u adalet ve tedipten başka, hiç kimse kimseye tahakküm etmesin. Herkesin hukuku mahfuz kalsın, herkes harekât-ı meşruasında şâhâne serbest olsun...

Beyanat ve Tenvirler, s. 93.

Madem, hükümet-i cumhuriye, cumhuriyetteki hürriyet-i vicdan düsturuy-la, dinsizlere ve sefahatçilere ilişmiyor. Elbette, dindarlara ve takvacılara da ilişmemek gerektir.

Şualar, s. 312.

Eğer lâik cumhuriyet soruyorsanız, ben biliyorum ki, lâik mânâsı, bîtaraf kalmak, yani hürriyet-i vicdan düsturuyla, dinsizlere ve sefahetçilere ilişmediği gibi dindarlara ve takvâcılara da ilişmez bir hükümet telâkki ederim.

Emevîler, devlet-i İslâmiyeyi Arap milliyeti üzerine istinad ettirip, rabita-i İslâmiyeti rabita-i milliyetten geri bıraktıklarından, iki cihetle zarar verdiler.

Birisi: Mîlel-i saireyi rencide ederek tevhiş ettiler.

Diğeri: Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takip etmediğinden, zulmeder, adalet üzerine gitmez. Çünkü unsuriyetperver bir hâkim, millettaşını tercih eder, adalet edemez.

Mektubat, s. 58.

(...) İslam hükümetlerde Hıristiyan ve Yahudi bulunması ve Hıristiyan ve Mecusi hükümetlerde Müslümanlar bulunduğu gösteriyor ki, idare, asayişe bilfiil ilişmeyen muhaliflere kanunca ilişilmez. Hem imkanat, medar-ı mes uliyet olamaz. Yoksa herkes bir adamı öldürebilir; herkesi bu imkanatla mahkemeye vermek lazım gelir...

Emirdağ Lahikası, s. 245.

Hükümet ele bakar ve zahire dikkat eder; kalbe bakmak, gizli ve husûsi işlere bakmak hakkı yoktur. Ki, herkes, kalbinde ve hanesinde istediğini yapabilir ve padişahları zemmeder, beğenmez...

Tarihçe-i Hayat, s. 196.

Madem hürriyetin en geniş şekli cumhuriyettir ve madem hükümet ise cumhuriyetin en serbest sûretini kabul etmiştir; elbette hakîki ve kafî ve reddedilmez kanaat-i ilmiyeyi ve efkâr-ı saibeyi, asayişe dokunmamak şartıyla, cumhuriyetin hürriyeti, o hürriyet-i ilmiyeyi istibdat altına alamaz ve

onu bir suç tanımaz. Evet, dünyada hiçbir hükümet var mıdır ki, bütün birtek kanaat-i siyasiyede bulunsun...

Tarihçe-i Hayat, s. 204.

Herbir hükümette muhâlifler var. Âsâyîşe ilişmemek şartıyla kanunen onlara ilişilmez...

Tarihçe-i Hayat, s. 492.

Her hükümette muhalifler bulunur. Âsâyîşe, emniyete ilişmemek şartıyla herkes vicdaniyla, kalbiyle kabul ettiği bir metodu, bir fikri ile mes'ul olmaz. Çünkü dininde en mutaassıp ve cebbar bir hükümet olan İngilizlerin yüz sene hâkimiyeti altında bulunan yüz milyondan ziyade Müslümanlar, İngilizlerin küfrî rejimlerini Kur'ân ile reddettikleri ve kabul etmedikleri halde, İngiliz mahkemeleri şimdiye kadar onlara o cihette ilişmemiştir. Hem bu millette ve bu hükümet-i İslâmiye içinde eskiden beri bulunan Yahudiler ve Nasranîler, bu milletin dinine ve kudsî rejimlerine muhalif ve zıt ve muteriz oldukları halde, hiçbir zaman mahkeme, kanunlarıyla onlara o cihette ilişmemiştir. (...)

Emirdağ Lahikası, s. 381.

Sual: Meclis-i Mebusanda Hıristiyanlar, Yahudiler vardır; onların reylerinin şeriatta ne kıymeti vardır?

Cevap: Evvelâ: Meşverette hüküm ekserindir. Ekser ise, Müslümandır, altmıştan fazla ulemâdır. Mebus hürdür, hiçbir tesir altında olmamak gerektir. Demek, hâkim İslâmıdır.

Sâniyen: Saati yapmakta veyahut makineyi işletmekte, san'atkâr bir Haço ve Berham'ın reyi müteberdir; Şeriat reddetmediği gibi, Meclis-i Mebusandaki mesâlih-i siyasiye ve menâfi-i iktisâdiye dahi ekserî bu kâbilden olduğundan, red-detmemek lâzım gelir. Ammâ ahkâm ve hukuk ise, zaten tebeddül etmez; tatbikat ve tercihâttir ki, meşverete ihtiyaç gösterir. Mebusların vazifesi, o ahkâm ve hukuku sû-i istimâl etmemek ve bazı kadı ve müftülerin hilelerine meydan vermemek için bazı kanunları yapmak, etrâfına sur etmektir. Aslın tebdiline gitmek olamaz; gidilse, intihardır.

(...)

Sual: Pekâlâ, kabul ettik ki hürriyet iyidir, güzeldir. Fakat şu Rum ve Ermenilerin hürriyeti çirkin görünüyor, bizi düşündürür. Reyin nedir?

Cevap: Evvelâ: Onların hürriyeti, onlara zulmetmemek ve rahat bırakmaktır. Bu ise, şer'îdir. Bundan fazlası, sizin fenalığınıza, divaneliğinize karşı bir tecavüzleridir, cehaletinizden bir istifadeleridir.

Sâniyen: Farz ediniz ki, hürriyetleri bildiğiniz gibi size fena olsun. Lâkin, yine biz ehl-i İslâm zararlı değiliz. Çünkü, içimizdeki Ermeniler üç milyon olmadığı gibi, gayr-ı müslimler dahi on milyon yoktur. Hâlbuki bizim milletimiz ve ebedî kardeşlerimiz üç yüz milyondan ziyade iken, bunlar üç müthiş kayd-ı istibdat ile mukayyed olup, ecnebilerin istibdad-ı mânevîlerinin taht-ı esaretlerinde ezilirler. İşte hürriyetimizin bir şubesi olan gayr-ı müslimlerin hürriyeti, bizim umum milletimizin hürriyetinin rüşvetidir. Ve o müthiş istibdad-ı mânevînin **HAŞİYE** ¹ dâfiidir. Ve o kayıtların anahtarıdır. Ve ecnebîlerin, bizim düşümüze çöktürdükleri müthiş istibdad-ı mânevînin râfiidir. Evet, Osmanlıların hürriyeti, koca Asya tali'inin keşşafıdır; İslâmiyetin bahtının miftahıdır; ittihad-ı İslâm sûrunun temelidir.

(...)

Sual: Heyhât! Bize tesellî veren şu ulvî emeli ye'se inkılâp ettiren ve etrafımızda hayatımızı zehirlendirmek ve devletimizi parça parça etmek için ağızlarını açmış olan o müthiş yılanlara ne diyeceğiz? **HAŞİYE** ²

Cevap: Korkmayınız. Medeniyet, fazilet, hürriyet âlem-i insaniyette galebe çalmaya başladığından, bizzarure terazinin öteki yüzü şey'en feşey'en hafifleşecektir. Farz-ı muhal olarak, Allah etmesin, eğer bizi parça parça edip öldürseler, emin olunuz, biz yirmi olarak öleceğiz, üç yüz olarak dirileceğiz. Başımızdan rezâil ve ihtilâfatın gubarını silkip, hakikî münevver ve müttehid olarak kervân-ı benî beşere pîşdârlık edeceğiz. Biz, en şedit, en kavî ve en bâkî hayatı intaç eden öyle bir ölümden korkmayız. Biz ölsek de İslâmiyet sağ kalır. O millet-i kudsiye sağ olsun; ³ فَكُلُّ أَتٍ قَرِيْبٌ

Sual: Gayr-ı müslimlerle nasıl müsavi olacağız?

Cevap: Müsavat ise, fazilet ve şerefte değildir, hukuktur. Hukukta ise şah ve gedâ birdir. Acaba bir şeriat, "karıncaya bilerek ayak basmayınız" dese, tâzibinden men etse, nasıl benî Âdem'in hukukunu ihmâl eder? Kellâ... Biz imtisal etmedik. Evet, İmam-ı Ali'nin (r.a.) âdî bir Yahudi ile muhakemesi ve medâr-ı fahriniz olan Selahaddin-i Eyyûbî'nin miskin bir Hıristiyan ile mürafaası, sizin şu yanlışınızı tashih eder zannederim. **HAŞİYE** ⁴

Sual: "Ermeniler zimmîdirler. Ehl-i zimmet, zimmettarlarıyla nasıl müsâvi olur?"

Cevap: Kendimizi dev aynasında görmemeliyiz. Kabahat bizde. Tamamen zimmetimize alamadık, bihakkın adalet-i şeriatı gösteremedik. Şeriat dairelerinde, hukuklarını istibdadın sünnet-i seyyiesiyle muhâfaza edemedik; sonra da istedik, kuvvetimiz kalmadı. Ben şimdi Ermenilere bir nev'i zimmî-i muâhid nazarıyla bakıyorum.

HAŞİYE ¹: Kırk dört sene sonra söylemesi lâzım gelen sözleri, o zaman söylemiş.

HAŞİYE ²: Dehşetli ve hakikatlı bir sual.

³ "Her gelecek (uzak da olsa) yakındır."
İbn Mâce, Mukaddime, 7:46.

HAŞİYE ⁴: Eski Said, Nur'un parlak hâsiyetinden gelen kuvvetli ümit ve tam teselli ile siyaseti İslâmiyete âlet etmek fikriyle hararetle hürriyete çalışırken diğer bir hiss-i kablelvuku ile dehşetli ve lâdini bir istibdâd-ı mutlakın geleceğini bir hadis-i şerifin mânâsından anlayıp elli sene evvel haber vermiş. Said'in tesellî haberlerini o istibdad-ı mutlak yirmi beş sene bilfiil tekzib edeceğini hissetmiş ve otuz seneden beri "Eüzü billâhi mineşşeytâni vessiyâse" deyip siyaseti bırakmış, Yeni Said olmuştur.

Sual: “Ermeniler bize düşmanlık edip, hile ve hıyânet ediyorlar. Nasıl dostluk üzerinde ittifak edeceğiz?”

Cevap: Düşmanlığın sebebi olan istibdat öldü. İstibdadın zevâliyle dostluk hayat bulacak. Size bunu katıyen söylüyorum ki, şu milletin saadeti ve selâmeti Ermenilerle ittifak ve dost olmaya vâbestedir. Fakat mütezelliâne dost olmak değil, belki izzet-i milliyeyi muhafaza ederek, musâlaha elini uzatmaktır.

Birşey söyleyeceğim: Eğer mümkündür; Ermeniler birden sahîfe-i vücuttan silinsin, olabilir, yalnız size husumetin bir faydası olsun. Yoksa mutlaka husumet zarardır. Hâlbuki Âdem zamanından yolda arkadaşlık eden, bizimle gelmiş büyük bir unsurun zevâli değil.. Belki küçük bir kavmin mahvi dahi ⁵دُونُهُ خَرَطُ الْقَاتِ ادِّ’dir. “Ömer Dilân” kabilesi bin senedir yine Ömer Dilân’dır. Hem de onlar uyanmışlar siz uykudasınız. Rüyâ görüyorsunuz. Hem de fikr-i milliyette müttefik ve kavîdirler, siz ihtilâfla şimdilik boşsunuz. Hem de galebe etmek istiyorsanız; onlar, sizi mağlûb ettiği silâh ile, yani akıl ile, fikr-i milliyet ile, meyl-i terakki ile, temâyül-ü adalet ile mağlûb edebilirsiniz. Bence şimdi kılınç vuran, o kılıncın aksi döner yetimlerine dokunur. Şimdi galebe kılınç ile değildir. Kılınç olmalı, lâkin aklın elinde... Hem de dostluğun sebebi vardır, zira komşudurlar. Komşuluk, dostluğun komşusudur. Hem de onlar uyandılar. Dünyaya yayıldılar. Terakkiyat tohumlarını topladılar. Vatanımızda ekecekler. Bizi medeniyete mecbur, terakkîye îkaz, bizdeki fikr-i milliyeti hüşyâr ediyorlar.

İşte şu noktalara binâen onlarla ittifak etmek lâzımdır. Hem de bizim düşmanımız ve bizi mahveden cehalet ağa ve oğlu zarûret efendi ve hafîdi husumet beydir. Ermeniler bize düşmanlık etmişlerse, şu üç müfsidin kumandası altında yapmışlar.

Sual: Rum ve Ermenilerin hürriyeti bizi teşviş ediyor. Bir kere tecavüze başlıyorlar; bir kere “Hürriyet ve meşrutiyet bizimdir, biz yaptık.” diyorlar, bizi meyûs ediyorlar.

Cevap: Zannediyorum, tecavüzleri, eskiden sizden tahayyül ettikleri tecavüze karşı bir teşeffî-i gayz ve bundan sonra sizden tevehhüm ettikleri tecavüze karşı bir nümâyîş gibidir. Eğer tamamıyla iman etseler ki tecavüz sizden olmaz, adalete kanaat edeceklerdir. Şayet adalete kanaat etmezlerse, hak, hakkın kuvvetiyle burunlarını kırıp iknâ ettirecektir. Hem de “Meşrutiyeti biz istihsal ettik” olan sözleri yalandır. Hürriyet ve meşrutiyet; askerimizin süngüsüyle, cemiyet-i milliyenin kalemiyle sahife-i vücuda geldi. Öyle herzegûların arzuları, beylik ve muhtariyetin ammizâdesi olan adem-i merkezîyet-i siyasiye idi. Sonra da yüzde doksan bize ittibâ ettiler. Beşi

⁵ “Önünde dikenli bir ağacın kabuğunu soyarak kadar güç engeller var.”
Arap Atasözü.

geveze, birkaç tanesi de zevzeklik edip eski hülyalarından vazgeçmek istemiyorlar.

Sual: Yahudi ve Nasara ile muhabbetten Kur'ân'da nehiy vardır. ⁶ *أُولَئِكَ آءَاءُ الَّتِي تَتَّخِذُونَ أَلِيَّ هُودَ وَالنَّصَارَى* Bununla beraber nasıl dost olunuz dersiniz?

Cevap: Evvelâ: Delil kat'iyü'l-metîn olduğu gibi, kat'iyü'd-delâlet olmak gerektir. Hâlbuki tevil ve ihtimalin mecâli vardır. Zira, nehy-i Kur'ânî âmm değildir, mutlaktır; mutlak ise, takyid olunabilir. Zaman bir büyük müfessirdir; kaydını izhar etse, itiraz olunmaz. Hem de hüküm müştak üzerine olsa, me'haz ı iştikakı, illet-i hüküm gösterir. Demek bu nehiy, Yahudi ve Nasara ile Yahudiyet ve Nasraniyet olan âyineleri hasebiyledir.

Hem de bir adam zâtı için sevilmez. Belki muhabbet, sıfat veya san'atı içindir. Öyleyse her bir Müslümanın her bir sıfatı Müslüman olması lâzım olmadığı gibi, her bir kâfirin dahi bütün sıfat ve san'atları kâfir olmak lâzım gelmez. Binaenaleyh, Müslüman olan bir sıfatı veya bir san'atı, istihsan etmekle iktibas etmek neden câiz olmasın? Ehl-i kitaptan bir harem olsa elbette seveceksin!

Sâniyen: Zaman-ı Saadette bir inkılâb-ı azîm-i dinî vücuda geldi. Bütün ezhânı nokta-i dine çevirdiğinden, bütün muhabbet ve adaveti o noktada toplayıp muhabbet ve adavet ederlerdi. Onun için, gayr-ı müslimlere olan muhabbetten nifak kokusu geliyordu. Lâkin, şimdi âlemdeki bir inkılâb-ı acîb-i medenî ve dünyevîdir. Bütün ezhânı zapt ve bütün ukûlü meşgul eden nokta-i medeniyet, terakki ve dünyadır. Zaten onların ekserisi, dinlerine o kadar mukayyed değildirler. Binaenaleyh, onlarla dost olmamız, medeniyet ve terakkilerini istihsan ile iktibas etmektir. Ve her saadet-i dünyeviyenin esası olan asayiş muhafazadır. İşte şu dostluk, kat'iyen nehy-i Kur'ânîde dahil değildir.

Sual: Bir kısım Jön Türk der: "Demeyiniz Hıristiyanlara hey kâfir! Zira ehl-i kitaptırlar." Neden kâfir olana kâfir demeyeceğiz?

Cevap: Kör adama, hey kör demediğiniz gibi... Çünkü eziyettir. Eziyetten nehiy var. ⁷ *مَنْ أَذَى ذِمِّيٍّ ... الخ*

Saniyen: Kâfirin iki mânâsı vardır:

Birisi ve en mütebadiri: Dinsiz ve münkir-i Sâni demektir. Şu mânâ ile ehl-i kitaba itlak etmeye hakkımız yoktur.

İkincisi: Peygamberimizi ve İslâmiyeti münkir demektir. Şu mânâ ile onlara itlak etmek hakkımızdır. Onlar dahi razıdırlar. Lâkin örfen evvelki mânânın tebâdüründen, bir kelime-i tahkir ve eziyet olmuştur.

⁶ "Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin." *Mâide Sûresi, 5:51.*

⁷ "Kim zimmî olan birine eziyet ederse..." Hadis-i şerifin devamı "... ben onun hasmı olurum." şeklindedir. *el-Münâvî, Fezû'l-Kadîr: 6:19, Hadis no: 8270.*

Hem de daire-i itikadî, daire-i muamelâta karıştırmaya mecburiyet yoktur. Kabildir, o kısım Jön Türklerin muradı bu olsun.

Sual: Çok fena şeyleri işitiyoruz. Bâhusus gayr-ı müslimler de güya bir İslâm kızını almışlar, filân yerde böyle olmuş, diğer yerde şöyle olmuş. Olmuş, olmuş, olmuş, ilââhir...

Cevap: Evet, maatteessüf, daha yeni ve bulanık bir devlette ve cahil ve perişan bir millette, şöyle fena ve pis şeylerin vukuu zarurî gibidir. Eskiden daha berbadı vardı; fakat şimdi görünüyor. Bir dert görünürse, devâsı âsândır. Hem de büyük işlerde yalnız kusurları gören, cerbezeli ile aldanır veya aldatır. Cerbezenin şe'ni, bir seyyieyi sümbüllendirerek hasenata galip etmektir.

Meselâ, şu aşiretin her bir ferdi bir günde attığı balgamı, cerbeze ile, vehmen tayy-i mekân ederek, birden bir şahısta tahayyül edip, başka efrâdî ona kıyas ederek, o nazar ile baksa veyahut bir sene zarfında birisinden gelen râyiha-i kerîheyi, cerbeze ile, tayy-ı zaman tevehhümüyle, birden dakika-i vâhidede o şa-hıstan sudurunu tasavvur etse, acaba ne derecede evvelki adam müstakzer, ikinci adam müteaffin olur? Hatta, hayal gözünü kapasa, vehim dahi burnunu tutsa, mağaralarından kaçsalar hakları var. Akıl onları tevbih etmeyecektir.

İşte şu cerbezenin tavr-ı acîbi, zaman ve mekânda müteferrik şeyleri toplar, bir yapar. O siyah perde ile herşeyi temâşâ eder. Hakikaten cerbeze, envayla garâibin makinesidir. Görünüyor ki, cerbeze-âlûd bir âşıkın nazarında umum kâinat birbirine muhabbetle müncezip ve rakkasâne hareket ediyor ve gülüşüyor. Çocuğunun vefatıyla mâtem tutan bir validenin nazarında, umum kâinat hüzn-engizâne ağlaşıyor. Herkes istediği ve haline münasip gördüğü meyveyi koparır. Bu makamda size bir temsil irad edeceğim. Meselâ, sizden bir adam yalnız bir saat tenezzüh etmek üzere gayet müzeyyen ve müzehher bir bahçeye girse, nekaisten müberrâ olmak cinân-ı Cennetin mahsûsâtından ve her kemâle bir noksanı karıştırmak şu âlem-i kevn ü fesâdın mukteziyatından olmakla, şu bahçenin müteferrik köşelerinde de bazı pis ve murdar şeyler bulunduğu için, inhirâf-ı mizac sevki ve emriyle, yalnız o taaffünatı taharrî ve o murdar şeylere idame-i nazar eder. Güya onda yalnız o var! Hülyanın hükmüyle fena hayal teVvessü ederek o bostanı bir selhâne ve mezbele sûretinde gösterdiğinden, midesi bulanır ve istifrağ eder, kemâl-i nefretle kaçır. Acaba beşerin lezzet-i hayatını gussedâr eden böyle bir hayale, hikmet ve maslahat rû-yi rıza gösterir mi?

Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen güzel rüya **HAŞİYE** ⁸ görür. Güzel rüya gören hayatından lezzet alır.

HAŞİYE ⁸ : Mevt bir nevm-dir.

Sual: Ermeni fedâileri o kadar fenalık ettikleri halde, şimdi en mûteber onlar oldular. Zehirlerine tiryak nazarıyla bakıldı.

Cevap: Zira, fenalıkları iyiliğe yardım etti. Eğer meylü't-tahripten vazgeçerlerse, müfsitlikten çıktılar deriz. Yoksa, maraz muzmer olsa, daha muzırdır. Buhar, menfez bulmadıkça zelzele verir. Hayırdan bâzan şer tevellüd ettiği gibi, şerden de bâzan hayır doğar. Çok şerîr var ki, şerleri ahyârın maksadına hizmet ettiği için, ahyâr sûretinde görünür ve şerri alkışlanır. Sen evini tâmir için tahrip eylediğin vakit, başkası sirkat için delerse, bir cihetten sana muâvenet etmiş olur. Fakat, tâmirde ihtiyatlı bulun!

Sual: Gayr-ı müslimin askerliği nasıl caiz olur?

Cevap: Dört vecihle:

Evvelâ: Askerlik kavga içindir. Dünkü gün siz o dehşetli ayı ile boğuştuğunuz vakit karılar, çingeneler, çocuklar, itler size yardım ettiklerinden size ayıp mı oldu?

Sâniyen: Peygamber aleyhissalâtü vesselâmın, Arap müşriklerinden muâhid ve halifleri vardı. Beraber kavgaya giderlerdi. Bunlar ise, ehl-i kiptir. Orduda toplu olmayıp müteferrik olduklarından, bizdeki ekseriyet ve kuvvet-i hissiyat, mazarrat-ı mütevehhimeye karşı set çeker.

Salisen: Düvel-i İslâmiyede velev nadiren olsun gayr-ı müslim, askerlikte istihdam olunmuştur. Yeniçeri ocağı buna şahittir.

Râbian: Neslen ve serveten tedennîmize ve gayr-ı müslimlerin terakkîsine sebep, askerliğin bizde münhasır olması idi. Zira bundan kaç asır evvel şu devletin nüfus-u İslâmiyesi kırk milyondan fazla idi. Ve şimdilik, içimizdeki o gayr-ı müslimler, o vakitte yalnız beş altı milyon idi. Servet ve ticaret elimizde idi. Hâlbuki biz yirmiye yuvarlandık, fakr bataklığına düştük; onlar, fakrın ayağı altından çıkıp servetin başına binerek, on milyona çıktılar. Bunun en mühim sebebi: Meselâ, senin dört oğlun varsa, askerlik mülâhazasıyla evlenmezler. Şâyet evlenseler, memuriyet ilcâsıyla kedi yavrusu gibi her tarafta gezdirerek, mahsül ü hayatını zâyi edecektir. Delil istersen Van'a git; bir Ermeni kapısını, bir İslâm dergâhını aç, bak. Göreceksin ki, Ermeni evi on sağlam delil gösterecek, İslâmın evi iki zayıf burhanı nazar-ı ibrete arz edecektir.

Sual: Eskiden İslâmlar zengin, onlar fakirdiler. Şimdi her yerde kazıye bilâkistir. Hikmeti nedir?

Cevap: İki sebebi biliyorum:

Birincisi: ⁹ لَيْسَ لِنَسْأَلِ إِلَّا مَا سَعَى olan fermân-ı Rabbânîden müstefâd olan meyelân-ı sa'y ve ¹⁰ لِكُلِّ سَبْحٍ حَبِيبٌ اللَّهُ olan fermân-ı Nebevîden müstefâd olan şevk-i kesb—bazı telkinât ile o meyelân kırıldı ve o şevk de söndü. Zira ilâ-yı kelimetullah şu zamada maddeten terakkiye mütevakkıf olduğunu bilmeyen; ve dünya ¹¹ مِنْ حَيْثُ هِيَ مَزْرَعَةٌ الْآخِرَتِ ile kurûn-ü vüstâ ile kurûn-ü uhrânın ilcaatını tefrik eylemeyen; ve birbirinden gayet uzak, biri mezmum ve biri memduh olan tahsil ve kisbde olan kanaatiyle, mahsul ve ücretteki kanaatı temyiz etmeyen; ve birbirinden nihayet derecede baîd, hatta biri tembelligin unvanı, diğeri hakikî ihlâsın sade fi olan iki tevekkülü—ki, biri, meşietin muktezâsı olan esbab arasındaki nizama karşı temerrüd hükmünde olan, tertib-i mukaddemattaki bir tevekkül-ü tembelâne; diğeri, İslâmiyetin muktezâsı olan, netice itibarıyla gerdendâde-i tevfiik olarak vazife-i İlâhiyeye karışmamakla terettüp-ü neticede mü'minâne tevekküldür. İkisini bir-biriyle iltibas eden ve “Ümmetî! Ümmetî!” sırrını teferrüs etmeyen ve ¹² اِنَّا سَمْنٌ مِنْ يَنْفَعِ الْاِنْسَانَ hikmetini anlamayan bazı adamlar ve bilmeyen bir kısım vâizlerdir ki, o meyelânı kırdılar, o şevki de söndürdüler.

İkinci sebep: Biz, gayr-ı tabîi ve tembelligâ müsait ve gururu okşayan imaret maişetine el atıp belâmızı bulduk.

Sual: Nasıl?

Cevap: Maişet için tarik-ı tabîi ve meşru ve zîhayat, san'attır, ziraattır, ticarettir. Gayr-ı tabîi ise, memuriyet ve her nev'iyle imarettir. Bence imâreti, ne nâm ile olursa olsun, medâr-ı maişet edenler bir nev'i cerrar ve aceze ve seeledir—fakat hilebaz kısmında... Bence memuriyete veya imarete giren, yalnız ha-miyet ve hizmet için girmelidir. Yoksa, yalnız maişet ve menfaat için girse, bir nev'i çingenelik eder. **HAŞİYE** ¹³ İşte, memuriyet filcümle ve askerlik bilcümle bizde olduğu için, servetimizi israf eline verip neslimizi etrafa saçıp zâyî ettik. Eğer öyle gitseydi, biz de elden giderdik. İşte onların asker olması, zarurete yakın bir maslahat-ı mürseledir. Hem de mecburuz. Mesâlih-i mürsele ise, İmam-ı Mâlik mezhebinde bir illet-i şer'îye olabilir.

Sual: Şimdi Ermeniler kaymakam ve vali oluyorlar. Nasıl olur?

Cevap: Saatçi ve makineci ve süpürgeci oldukları gibi... Zira, meşrutiyet, hâkimiyet-i millettir. Hükûmet hizmetkârdır. Meşrutiyet doğru olursa, kaymakam ve vâli, reis değiller, belki ücretli hizmetkârlardır. Gayr-ı müslim reis olamaz, fakat hizmetkâr olur. Farz ediniz ki, memuriyet bir nev'i riyaset ve bir ağalıktır. Gayr-ı müslimlerden üç bin adamı ağalığımıza, riyasetimize şerik ettiğimiz vakitte, millet-i İslâmiyeden aktâr-ı âlemde üç yüz bin adamın riyasetine yol açılıyor. Biri zayi edip bini kazanan, zarar etmez.

Sual: Şeriatın bazı ahkâmı, meselâ valilerin vazifelerine taallûku var.

⁹ “İnsan için ancak çalıştığı-
nın karşılığı vardır.”
Necm Sûresi, 53:39.

¹⁰ Çalışıp kazanan, Allah'ın
sevdiği bir kuldur.

¹¹ Âhiretin tarlası olması...

¹² “İnsanların en hayırlısı
onlara en faydalı olandır.”
*el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ,
2:463; el-Münâvî, Feyzü'l-
Kadîr, 3:481, Hadis no:
4044.*

HAŞİYE ¹³ : Ey memurlar,
Eski Said'in kırk beş sene
evvel söylediği bu sözün-
den gücenmeyiniz.

Cevap: Bundan sonra bizzarure hilâfeti temsil eden Meşîhat-ı İslâmiye ve Diyanet dairesi, hem âli, hem mukaddes, hem ayrı, hem nezzâre olacaktır. Şimdi hâkim, şahıs değil, efkâr-ı âmme olduğu için, onun nev'inden şahs-ı mânevî bir fetvâ emîni ister. İşte şu hâkimin fetvâ emînisi, Meşîhatta mezâhib-i erbaadan kırk elli ulemâ-i muhakkik bir meclis-i mebusân-ı ilmiye teşkiliyle şahs-ı mânevîleri, öteki şahs-ı mânevîye fetvâ emînlik edecektir. Yoksa, hâkim ve müfti bir cinsten olmazsa, birbirinin lisânını anlamazlar. Zira şahs-ı vâhid; şahs ı mânevîyi kandıramaz ve tenvir edemez.

Sual: Eskiden beri işitiyoruz ki: “Bazı Jön Türkler masondurlar, dine zarar ediyorlar.”

Cevap: İstibdat, kendini ibka etmek için şu telkinatı vermiştir. Bazı lâubâlilik dahi şu vehme kuvvet veriyor. Fakat emin olunuz ki, onların masonluğa girmeyen kısmının maksatları dine zarar değildir. Belki, milletin selâmetini temin etmektir. Fakat bazıları, dine lâyük olmayan bârid taassuba müfritâne ilişiyorlar. Demek, hürriyete ve meşrutiyete hizmetleri sebkât eden veya hut kabul eyleyenleri Jön Türk tesmiye ediyorsunuz. İşte onların bir kısmı, İslâmiyet fedâileridir. Bir kısmı da, selâmet-i millet fedâileridir. Onların ukde-i hayatiyelerini teşkil eden, mason olmayan ekseri, İttihad ve Terakidir. Ve sizin şu aşâiriniz kadar ulema ve meşâyih, Jön Türkler meyanında mevcuttur. Vakıa onlarda birtakım edepsiz, çok sefih masonlar dahi bulunur; lâkin yüzde ondur. Yüzde doksanı sizin gibi mu'tekid müslimlerdir. Ve'l-hükmü li'l-ekser.

Münazarat, s. 41-81.

Elhasıl: Herşeyin ifrat ve tefriti iyi değildir. İstikamet ise, hadd-i vasattır ki, Ehl-i Sünnet ve Cemaat onu ihtiyar etmiş. Fakat, maatteessüf, Ehl-i Sünnet ve Cemaat perdesi altına Vahhâbîlik ve Haricîlik fikri kısmen girdiği gibi, siyaset meftunları ve bir kısım mülhidler, Hazret-i Ali'yi (r.a.) tenkit ediyorlar. Hâşâ, siyaseti bilmediğinden hilâfete tam liyakat göstermemiş, idare edememiş diyorlar. İşte bunların bu haksız ithamlarından, Alevîler Ehl-i Sünnete karşı küsmek vaziyetini alıyorlar. Halbuki, Ehl-i Sünnetin düsturları ve esas-ı mezhepleri, bu fikirleri iktiza etmiyor, belki aksini ispat ediyorlar. Haricîlerin ve mülhidlerin tarafından gelen böyle fikirlerle Ehl-i Sünnet mahkûm olamaz. Belki Ehl-i Sünnet, Alevîlerden ziyade Hazret-i Ali'nin (r.a.) taraftarıdır. Bütün hutbelerinde, dualarında Hazret-i Ali'yi (r.a.) lâyük olduğu senâ ile zikrediyorlar. Hususan, ekseriyet-i mutlaka ile Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebinde olan evliya ve asfiya, onu mürşid ve Şah-ı Velâyet biliyorlar. Alevîler, hem Alevîlerin, hem Ehl-i Sünnetin adâvetine istihkak kesb eden Haricîleri ve mülhidleri bırakıp ehl-i hakka karşı cephe almamalıdır. Hattâ bir kısım Alevîler, Ehl-i Sünnetin inadına sünneti terk ediyorlar. Her ne ise, bu meselede fazla söyledik; çünkü ulemanın beyrinde ziya-

de medar-ı bahis olmuştur. Ey ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat! Ve ey Âl-i Beytin muhabbetini meslek ittihaz eden Alevîler! Çabuk bu mânâsız ve hakikatsiz, haksız, zararlı olan nizâi aranızdan kaldırınız. Yoksa, şimdiki kuvvetli bir surette hükmeyleyen zındıka cereyanı, birinizi diğeri aleyhinde âlet edip, ezmesinde istimal edecek. Bunu mağlûp ettikten sonra, o âleti de kıracak. Siz ehl-i tevhid olduğunuzdan, uhuvveti ve ittihadı emreden yüzer esaslı rabîta-i kudsiye mâbeyninizde varken, iftirakı iktiza eden cüz'î meseleleri bırakmak elzemdir.

Lem'alar, s. 32.

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Ali köyünde Risale-i Nur şakirtlerinden Ali Efendi, münafıklar hakkında bir ayet-i kerimeyi soruyor. Şimdi zamanım izaha müsait olmadığı için, kısaca bir iki cümle beyan ediyorum.

“Münafık öldükten sonra namazı kılınmaz” mealindeki ayet, o zamandaki ihbar-ı İlahi ile bilinen kat i münafıklar demektir. Yoksa zan ile, şüphe ile münafık deyip namaz kılmamak olmaz. Madem der, ehl-i kiblelidir. Sarih küfür söylemese veyahut tevbe etse, namazı kılınabilir. O Aliköyde Aleviler çok olduğunu ve bir kısmı Rafiziliğe kadar gidebilmesi nazarıyla, onların en fenası da, münafık hakikatine dahil olmamak lazım gelir. Çünkü münafık itikatsızdır, kalbsizdir ve vicdansızdır, Peygamber (a.s.m.) aleyhindedir. (şimdiki bazı zındıklar gibi.) Alevi ve Şiilerin müfritleri ise, değil Peygamber (a.s.m.) aleyhinde, belki Al-i Beytin muhabbetinden, ifratkarane muhabbet besliyorlar. Münafıkların tefritlerine mukabil, bunlar ifrat ediyorlar. Hadd-i şeriattan çıktıkları vakit, münafık değil, ehl-i bid a oluyorlar, fasık oluyorlar; zındıkaya girmiyorlar. Hazret-i Ali (radiyallahu anh), yirmi sene hürmet ettiği ve onlara Şeyhülislam mertebesinde onların hükmünü kabul ettiği, Ebu Bekir, Ömer, Osman a (radiyallahu anhüm) ilişmeseler, Hazret-i Ali (radiyallahu anh) o üç halifeye hürmet ettiği gibi, onlar da hürmet etseler, farz namazını kılsalar, yeter.

Hem, madem Risale-i Nur şakirtlerinin en büyük üstadı, Peygamberden (a.s.m.) sonra Celcelutiye nin şehadetiyle İmam-ı Ali Radiyallahu Anhtır; onun muhabbetini dava eden Şiiler, Aleviler, Risale-i Nur'un derslerini Sünnilerden ziyade dinlemeseler, Al-i Beyte muhabbet davaları yanlış olur. Zaten kaç sene evvel, o Alevi köyünde üç Ali nin himmetiyle masumlar Risale-i Nur u şevkle yazmalarını işittim. Hatta o zamanda, o köyü de dua ma dahil etmiştim. İnşaallah, yine orada imam olmak istenilen kardeşimiz Ali nin himmetiyle ve Hafız Ali nin (r.h.) varisi Küçük Ali gibi kardeşleri-mizin gayretiyle, onların hakkındaki dualarım boş gitmeyecek; o köydeki iki kısım Sünni, Alevi ittifak edecek.

Emirdağ Lahikası, s. 70.

Aziz, muhterem kardeşim,

Evela zatınızın bir risale kadar cami ve uzun ve müdakkikane hararetli mektubunuzu kemal-i merakla okudum. Peşin olarak size bunu beyan ediyorum ki, Risale-i Nur'un üstadı ve Risale-i Nur a Celcelutiye Kasidesinde rumuzlu işaretiyle pek çok alakadarlık gösteren ve benim hakaik-i imaniyede hususi üstadım, İmam-ı Ali'dir (r.a.). Ve ¹⁴ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى. Ayetinin nassıyla, Al-i Beytin muhabbeti, Risale-i Nur da ve mesleğimizde bir esastır ve Vehhabilik damarı, hiçbir cihette Nur'un hakiki şakirtlerinde olmamak lazım geliyor. Fakat, madem bu zamanda zındıka ve ehl-i dalalet ihtilafdan istifade edip, ehl-i imanı şaşırtıp ve şeairi bozarak Kur'ân ve iman aleyhinde kuvvetli cereyanları var; elbette bu müthiş düşmana karşı cüz i teferruata dair medar-ı ihtilaf münakaşaların kapısını açmamak gerektir.

Hem, ölmüş insanları zemmetmek, hiç lüzumu yok. Onlar, dar-ı ahirete, mahall-i cezaya gitmişler. Lüzumsuz, zararlı, onların kusurlarını beyan etmek, emrolunan muhabbet-i Al-i Beytin muktezası değildir ve lazım da değildir diye, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat, Sahabeler zamanındaki fitnelere bahis açmayı menetmişler. Çünkü Vakıa-i Cemelde Aşere-i Mübeşşereden Zübeyir ve Talha ve Aişe-i Sıddika (r.a.) bulunmasıyla Ehl-i Sünnet Velcemaat, o harbi, içtihad neticesi deyip, "Hazret-i Ali (r.a.) haklı, öteki taraf haksız; fakat içtihad neticesi olduğu cihetle affedilir."

Hem Vehhabilik damarı, hem müfrit Rafızilerin mezhepleri İslamiyete zarar vermesin diye, Sıffin Harbindeki bağilerden de bahis açmayı zararlı görüyorlar.

Haccac-ı Zalim, Yezid ve Velid gibi heriflere ilm-i kelamın büyük allamesi olan Sadeddin-i Taftazani, "Yezide lanet caizdir" demiş; fakat "Lanet vaciptir" dememiş. "Hayırdır ve sevabı vardır" dememiş. Çünkü, hem Kur'ân'ı, hem Peygamberi, hem bütün Sahabelerin kudsi sohbetlerini inkar eden hadsizdir. Şimdi onlardan meydanda gezenler çoktur. Şer an bir adam, hiç mel unları hatıra getirmeyip lanet etmese, hiçbir zararı yok. Çünkü, zem ve lanet ise, medih ve muhabbet gibi değil; onlar amel-i salihde dahil olamaz. Eğer zararı varsa daha fena...

Emirdağ Lahikası, s. 177, 178.

¹⁴ De ki: Vazifem karşılığında sizden bir ücret istemiyorum; sizden istediğim, ancak akrabaya sevgi ve Ehl-i Beytime muhabbetir. *Şûrâ Suresi, 23.*